

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ТОНЧЕВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 18527/02)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

19 ноември 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

19/02/2010 г.

Решението става окончателно при обстоятелствата, посочени в член 44 § 2 от Конвенцията. Може да претърпи редакционни промени.

По делото на Тончев срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Райт Марусте (Rait Maruste), *председател*,

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Стивън Филипс (Stephen Phillips), *заместник-секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 20 октомври 2009 г.,
постанови следното решение, прието на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 18527/02) срещу Република България, подадена пред Съда на 27 март 2002 г. на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък “Конвенцията”) от българския гражданин г-н Кръстю Димитров Тончев (наричан по-нататък “жалбоподател”).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н Д. Тончев – адвокат, практикуващ във Враца. Българското правителство (наричано по-нататък „правителството”) се представлява от правителствения агент г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-конкретно, че държавните органи не са действали с дължимата грижа и усърдие за адекватно наказателно преследване на лицето, упражнило физическо насилие спрямо сина му.

4. Жалбата е обявена за частично допустима с решение на Съда от 14 октомври 2008 г.

5. Жалбоподателят и правителството не са депозирали допълнителни писмени становища (член 59 § 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

6. Жалбоподателят е роден през 1941 г. и живее във Враца.

А. Произшествието от 25 март 1993 г.

7. Около 14:30 часа на 25 март 1993 г. петгодишният син на жалбоподателя играел на улицата и започнал да пръска съседа г-н М.Ц. с вода от бутилка. Според констатациите на гледалите впоследствие делото национални съдилища М.Ц. го помолил да спре. Синът на жалбоподателя не се вслушал в искането му. Тогава М.Ц. взел 5-сантиметрово парче керемиди и го хвърлил по сина на жалбоподателя, като го ударил по челото и левия клепач. Претърпените от момчето увреждания били надлъжно разположена рана на лявата вежда с размери 11/3 мм и повърхностно охлузване на кожата на долния ляв клепач с размери 5/3 мм. Жалбоподателят твърди, че синът му е претърпял и психическа травма.

Б. Наказателното производство срещу М.Ц.

8. На 3 август 1993 г. жалбоподателят подава във Врачанския районен съд от името на сина си тъжба срещу М.Ц. и предявява граждански иск за обезщетение на вредите. В тъжбата си твърди, че М.Ц. умишлено е нанесъл на сина му лека телесна повреда с разстройство на здравето и иска съдът да го осъди на две години лишаване от свобода и да присъди обезщетение за причинените на сина му болки и страдания в размер на 100 000 деноминирани лева плюс лихва.

9. В първото съдебно заседание, проведено на 15 ноември 1993 г., съдът поканва страните към спогодба. М.Ц. изказва съжалението си за стореното и заявява, че желае да постигне помирение с жалбоподателя, но той отказва. Съдът отлага делото, за да се даде възможност на страните да призоват свидетели.

10. В следващото заседание, проведено на 18 април 1994 г., съдът отново безуспешно приканва страните към спогодба. Разпитани са М.Ц. и трима свидетели, а делото е отложено, за да се даде възможност на жалбоподателя да доведе още двама свидетели.

11. Четири съдебни заседания, насрочени за 19 октомври 1994 г., 22 февруари, 14 юни и 18 октомври 1995 г., не се провеждат: първото – поради неявяване на свидетелите на жалбоподателя, второто – поради неявяване на жалбоподателя, който полагал неотложни грижи за болния си син в болница и на адвоката на М.Ц., третото – поради неявяване на жалбоподателя заради заболяване, а четвъртото – поради неявяване на жалбоподателя заради заболяване и на М.Ц. В четвъртото заседание съдът приема, че М.Ц. не е посочил уважителни причини за неявяването си и постановява принудително довеждане на следващото заседание.

12. На следващото заседание на 11 декември 1995 г. съдът отново безуспешно поканва страните към спогодба. Разпитан е един свидетел и съдът възлага на вещо лице да изготви експертно становище за тежестта

на претърпените от сина на жалбоподателя увреждания. Жалбоподателят увеличава размера на предявения граждански иск за неимуществени вреди на 200 000 неденоминирани лева.

13. В заседание, проведено на 13 март 1996 г. въпреки отсъствието на адвоката на жалбоподателя, съдът изслушва вещото лице и приема становището му като доказателство по делото. Жалбоподателят иска назначаване на неврологична медицинска експертиза за състоянието на сина му. Съдът не допуска искането му и изслушва заключителните изявления на страните. С присъда от същия ден съдът признава М.Ц. за виновен в това, че е причинил на сина на жалбоподателя лека телесна повреда, изразяваща се в разстройство на здравето – престъпление по член 130 § 1 от Наказателния кодекс (вж. параграф 25 по-долу), и го осъжда на една година лишаване от свобода условно, с изпитателен срок. Съдът присъжда на сина на жалбоподателя обезщетение в размер на 8 000 неденоминирани лева плюс лихва.

14. Жалбоподателят обжалва пред Врачанския окръжен съд. Изтъква доводи, че е допуснато съществено нарушение на процесуалните правила, че първоинстанционният съд е допуснал явна грешка при преценката на фактите и доказателствата и че наложеното наказание е твърде снизходително.

15. Насроченото за 18 април 1996 г. заседание е отложено поради ангажираност по друго дело на адвоката на М.Ц.

16. В заседанието, проведено на 20 юни 1996 г., съдът безуспешно приканва страните да се помирят, изслушва заключителните им изявления и обявява, че ще се произнесе с решение.

17. На 29 юли 1996 г. Врачанският окръжен съд отменя решението на първоинстанционния съд и връща делото за ново разглеждане от друг състав. Съдът постановява, че като е заседавал на 13 март 1996 г. в отсъствието на адвоката на жалбоподателя, първоинстанционният съд е допуснал съществено нарушение на процесуалните правила. Съдът изтъква също, че отказът да бъдат разпитани двама свидетели, посочени от жалбоподателя, и да се назначи вещо лице невролог е станал причина за недостатъчна доказателствена база.

18. След връщането на делото Врачанският районен съд провежда заседание на 24 юни 1997 г. Изслушан е М.Ц. Жалбоподателят повтаря искането си за назначаване на вещо лице лекар психоневролог или невролог и увеличава гражданския иск за неимуществени вреди на 6 300 000 неденоминирани лева. Съдът назначава тройна съдебно-медицинска експертиза и отлага делото.

19. В следващото заседание, проведено на 23 април 1998 г., съдът изслушва вещо лице лекар и един свидетел, и допуска извършената от вещото лице съдебно-медицинска експертиза като доказателство. Жалбоподателят иска нова тройна съдебно-медицинска експертиза. Съдът допуска искането му.

20. Две заседания, насрочени за 11 март и 11 май 1999 г., се отлагат. Първото – поради заболяване на жалбоподателя, а второто – тъй като защитникът на М.Ц. присъствал на погребение на колега.

21. Следващото съдебно заседание се провежда на 14 юли 1999 г. М.Ц. иска от съда да отложи делото поради неявяване на защитника му. Съдът не допуска искането му, като заявява, че делото вече е отлагано многократно и че искането е злоупотреба с процесуални права. Изслушани са заключителните становища на страните и с присъда от същия ден съдът признава М.Ц. за виновен в причиняване на лека телесна повреда на сина на жалбоподателя. Осъжда го на шест месеца лишаване от свобода и да заплати на сина на жалбоподателя 10 деноминирани лева¹ плюс лихва.

22. И жалбоподателят, и М.Ц. обжалват присъдата пред Врачанския окръжен съд.

23. В проведеното на 23 ноември 2000 г. заседание защитникът на М.Ц. моли съда да прекрати наказателното производство поради изтичане на предвидения по закон абсолютен давностен срок. С решение от същата дата Врачанският окръжен съд отново отменя присъдата на районния съд и връща делото за ново разглеждане от друг състав. Съдът постановява, че като е гледал делото в последното заседание в отсъствието на защитника на М.Ц., по-долният по степен съд е нарушил правото му на защита. Освен това неправилно не е бил допуснат за разглеждане увеличеният граждански иск за вреди на жалбоподателя. Съдът допълва, че не може да се произнесе по съществуващото на делото, тъй като определеният давностен срок е изтекъл през септември 2000 г. Окръжният съд обаче не може да прекрати наказателното производство на това основание, тъй като този въпрос попада в изключителната компетентност на първоинстанционния съд. Затова дава указания на районния съд да прекрати производството.

24. С решение от 27 декември 2000 г. Врачанският районен съд прекратява производството поради изтекла давност. Твърдяното престъпление е било извършено на 25 март 1993 г., тоест повече от седем и половина години по-рано, поради което наказателното преследване се изключва по давност. След въззивната жалба на жалбоподателя Врачанският окръжен съд с решение от 4 април 2001 г. потвърждава решението за прекратяване на наказателното производство. Последващата касационна жалба на жалбоподателя е отхвърлена от Върховния касационен съд на 12 октомври 2001 г.

1. На 5 юли 1999 г. българският лев се деноминира в съотношение 1 000 стари лева (BGL) за 1 нов лев (BGN).

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И СЪДЕБНА ПРАКТИКА

А. Лека телесна повреда

25. Член 130 § 1 от Наказателния кодекс от 1968 г. инкриминира умишленото причиняване на лека телесна повреда, определена като разстройство на здравето, извън случаите, изрично посочени в член 128 § 2 и 129 § 2 от НК, които третират тежка и средна телесна повреда. Максималното наказание при постановяване на осъдителна присъда е лишаване от свобода до две години или пробация. Максималното наказание за квалифицирания състав на причиняване на лека телесна повреда с разстройство на здравето, което включва случаите, когато телесната повреда е причинена на малолетно лице до 14-годишна възраст, е лишаване от свобода до три години (член 130 § 1 (4) от НК).

26. Наказателното преследване за лека телесна повреда се възбужда по частна тъжба на пострадалия (член 161 от НК). Затова наказателното производство се образува по тъжба на пострадалия от престъплението, а не по обвинителен акт на прокурора (член 240 § 1 (2) от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г., заменен с член 247 § 1 (2) в НПК от 2005 г.). В изключителни случаи, когато пострадалият от престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия, не може да защити своите права и законни интереси поради безпомощно състояние или зависимост от извършителя на престъплението, прокурорът може служебно да образува наказателно производство вместо него или да встъпи в производството, образувано по тъжба на пострадалия, във всяко положение на делото и да поеме обвинението (член 45-46а от НПК от 1974 г. и член 48-50 от НПК от 2005 г.).

Б. Давностни срокове за наказателно преследване на престъпления

27. Приложимото право и съдебната практика относно сроковете за погасяване по давност на наказателното преследване на престъпления са представени в параграфи 27 и 28 от решението на Съда по неотдавнашното дело на *Динчев срещу България* (№ 23057/03, 22 януари 2009 г.).

В. Искове за вреди от непозволено увреждане в гражданското производство и в рамките на наказателното производство

28. Пострадалият от непозволено увреждане, което се преследва и по частна тъжба, има избор да предяви иск срещу причинителя на вредите пред граждански съд или да предяви граждански иск за обезщетение на вредите в наказателното производство и да се установи

като граждански ищец (член 60 § 1 от НПК от 1974 г., заменен от член 84 § 1 в НПК от 2005 г.).

29. Съгласно член 64 § 2 от НПК от 1974 г. (заменен от член 88 § 2 в НПК от 2005 г.) разглеждането на гражданския иск не може да стане причина за отлагане на наказателното дело. Когато наказателното производство се прекрати, гражданският иск не се разглежда, но може да се предяви по отделно дело пред граждански съд (член 64 § 3 от НПК от 1974 г., заменен от член 88 § 3 в НПК от 2005 г.). Съдът се произнася по гражданския иск едва след постановяване на решението по съществото на наказателното дело, дори когато с това решение признае, че подсъдимият е невинен, наказателната отговорност е погасена или подсъдимият следва да бъде освободен от наказателна отговорност (член 305 от НПК от 1974 г., заменен от член 307 в НПК от 2005 г. и реш. № 225 от 20 септември 2004 г. по н.д. № 849/2003, ВКС, II н.о.).

ПРАВЕН АНАЛИЗ НА ФАКТИТЕ

I. ПРОЦЕСУАЛНА ЛЕГИТИМАЦИЯ НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

30. Първият въпрос, който трябва да се реши, е имал ли е право жалбоподателят да подаде жалба от свое име за претендираното нарушение на правата на сина му.

31. По този въпрос Съдът отбелязва, че предметът и целите на Конвенцията като инструмент за защита на отделните хора изисква както процесуалните, така и материалните й разпоредби да се тълкуват и прилагат така, че осигурените от нея гаранции да са практични и ефикасни. В този контекст положението на децата по смисъла член 34 заслужава внимателен анализ, тъй като те по принцип трябва да разчитат на други лица да представят исканията им и да представляват интересите им, и в действителност може да не са на възраст или да не са дееспособни да разрешават предприемането на каквито и да било стъпки от тяхно име. Затова в тази област не трябва да се допуска ограничителен или формален подход, а основното съображение в такива случаи е, че трябва внимателно да се разгледат всички сериозни въпроси относно зачитането на правата на детето (вж. *С. и Д. срещу Обединеното кралство* (*C. and D. v. the United Kingdom*) (реш.), № 34407/02, 31 август 2004 г., с препратка към решението по делото *Скоцари и Джунта срещу Италия* (*Scozzari and Giunta v. Italy*) [ГК], №№ 39221/98 и 41963/98, ЕСПЧ 2000-VIII, и *П., С. и С. срещу Обединеното кралство* (*P., C. and S. v. the United Kingdom*) (реш.), № 56547/00, 11 декември 2001 г.).

32. В настоящия случай Съдът отбелязва, че към момента на процесните събития, както и към момента на подаването на жалбата, синът на жалбоподателя все още е бил малолетен (вж. параграфи 1 и 7 по-горе). Затова в светлината на горепосочените принципи може да се заключи, че жалбоподателят е имал право да се отнесе до Съда, за да защити интересите му. Още повече, че именно жалбоподателят е водил наказателните дела в националните съдилища от името на сина си и го е представлявал в тях (вж. параграф 8 по-горе и, с необходимите промени, делото на *Великова срещу България* (реш.), № 41488/98, ЕСПЧ 1999-V).

33. Поради това Съдът приема, че жалбоподателят е имал право да подаде жалбата от името на сина си.

II. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 3 И ЧЛЕН 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

34. Жалбоподателят се оплаква, че наказателното производство срещу М.Ц. се е проточило прекалено дълго и не е гарантирало ефективна защита за малтретирането, на което той е подложил сина му. Според него съдебното производство е надвишило разумния срок.

35. Ответното правителство изтъква, че жалбата не следва да се разглежда в контекста на член 3, тъй като жалбоподателят не е сезирал Съда с изрично позоваване на тази разпоредба. Изтъква се съответно, че малтретирането, на което синът му е бил подложен – еднократно нанесен, не силен удар с парченце керемиди, – не удовлетворява минималното ниво на тежест, за да попадне в приложното поле на тази разпоредба. Във всеки случай делото срещу М.Ц. се е гледало три пъти пред първоинстанционния съд, три пъти пред второинстанционния съд и веднъж пред Върховния касационен съд. Съдебното производство е продължило дълго и след многобройни отлагания по молби на жалбоподателя, на М.Ц. и на защитата, както и поради неявяване на свидетели, в крайна сметка е било прекратено поради изтичане на предвидения по закон абсолютен давностен срок. Макар на М.Ц. да не е била наложена наказателноправна санкция, жалбоподателят е разполагал с правната възможност да предяви срещу него иск в отделно гражданско дело за неправомерно увреждане на основание член 45 от Закона за задълженията и договорите.

36. Жалбоподателят опонира, че Съдът има правото да придаде на фактите всяка правна квалификация, която счита за уместна. Според него изискуемото по смисъла на член 3 минимално ниво на тежест на малтретирането категорично е било превишено. В този аспект правната квалификация на деянието като причиняване на лека телесна повреда не е от първостепенно значение. Психологическите въздействия от нападението върху ума на едно малко дете са много тежки: те са причинили на сина му чувство на ужас и страх. Точният интензитет на

психическата травма не се знае, тъй като националните съдилища са отказали да назначат съдебно-медицинска експертиза за този аспект на уврежданията. Освен това точката на удара на керемидата е била много близо до окото на сина му и това е могло да го ослепи.

37. Съдът счита, че оплакването на жалбоподателя следва да се разгледа по член 3 и член 8 от Конвенцията, които в откосимата си част предвиждат:

Член 3 (Забрана на изтезанията)

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или на нечовешко или унижително отношение или наказание.”

Член 8 (Право на зачитане на личния ... живот)

“1. Всеки има право на зачитане на неговия личен ... живот ...”

38. Първият въпрос за решаване е приложимостта на тези разпоредби. По този въпрос Съдът отбелязва, че малтретирането трябва да достигне минимално ниво на тежест, за да попадне в приложното поле на член 3 от Конвенцията. Оценката на този минимум зависи от всички обстоятелства по конкретния казус. Задължително трябва да се вземат предвид всички фактори като естеството и контекста на малтретирането, начинът, по който е осъществено, времетраенето, физическото и психическото му въздействие, а в някои случаи и полът, възрастта и здравословното състояние на пострадалия (вж. измежду многото други примери *Костело-Робъртс срещу Обединеното кралство* (*Costello-Roberts v. the United Kingdom*), 25 март 1993 г., § 30, серия А № 247-С).

39. Съдът отбелязва, че в настоящия случай физическото насилие над сина на жалбоподателя, макар и предумишлено, не е било в много тежка форма – изразява се в еднократно хвърляне на парченце от керемидата. Последващото увреждане – надлъжно разположена рана на лявата вежда с размери 11/3 мм и повърхностно охлузване на кожата на долния ляв клепач с размери 5/3 мм (вж. параграф 7 по-горе) – не е било много тежко, дори ако се вземе предвид, че момчето е било на пет години. Може да се предположи, че в резултат от нападението детето може да е претърпяло известна психологическа травма. Въпреки твърденията си в този смисъл жалбоподателят не е представил доказателства за тежки и дългосрочни психологически въздействия върху сина му. И ако исканията му в това отношение не са били допуснати от националните съдилища (вж. параграфи 13 и 18 по-горе), то нищо не би му попретило да представи такива доказателства в производството пред Съда.

40. Предишни дела, по които Съдът е установил възникване на позитивните задължения на държавата по член 3, касаят далеч по-тежки случаи на малтретиране: побой с нанасяне на силни удари с градински

кол в няколко случая (вж. *А. срещу Обединеното кралство (A. v. the United Kingdom)*, 23 септември 1998 г., § 21, Доклади за присъди и решения (*Reports of Judgments and Decisions*) 1998-VI), много тежък случай на изоставяне, лошо отношение и насилие в продължение на няколко години (вж. *З. и други срещу Обединеното кралство (Z and Others v. the United Kingdom)* [ГК], № 29392/95, §§ 11 – 36, 40 и 74, ЕСПЧ 2001-V); постоянно сексуално насилие в продължение на години (вж. *Д.П. и Дж.С. срещу Обединеното кралство (D.P. and J.C. v. the United Kingdom)*, № 38719/97, §§ 66 – 74, 10 октомври 2002 г.); изключително тежко сексуално и физическо насилие в продължение на дълъг период от време (вж. *Е. и други срещу Обединеното кралство (E. and Others v. the United Kingdom)*, № 33218/96, §§ 43 и 89, 26 ноември 2002 г.); многократно изнасилване (вж. *М.Ч. срещу България*, № 39272/98, §§ 16 – 21, 30 и 153, ЕСПЧ 2003-XII); побой с дъски по цялото тяло, довел до множество фрактури на няколко ребра (вж. *Шешич срещу Хърватия (Šešić v. Croatia)*, № 40116/02, § 8, 11 и 51, ЕСПЧ 2007-VI) и анална фисура, причинена от няколко насилници при крайно заплашителни обстоятелства (вж. *Николай Димитров срещу България*, № 72663/01, §§ 9 и 70, 27 септември 2007 г.). За разлика от тях, в настоящия случай Съдът не е убеден, че насилието, на което е бил подложен синът на жалбоподателя, е достатъчно сурово, за да се приложи член 3.

41. Съдът счита също, че от лошото отношение, срещу което е оплакването, не са възникнали достатъчно неблагоприятни последствия за физическата, умствената или нравствената неприкосновеност на сина на жалбоподателя, за да попадне нарушението в приложното поле на съдържащата се в член 8 забрана. Като не желае заключенията му да бъдат възприети като намиране на извинение или опрощаване по какъвто и да било начин на нападението над детето, Съдът намира че в конкретните обстоятелства няма извършено нарушение и на този член (вж. с необходимите промени посоченото по-горе решение *Костело-Робъртс*, § 36, в края).

42. Следователно не е налице нарушение на член 3 или на член 8 от Конвенцията.

III. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ТВЪРДЕНИЯТА ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

43. Жалбоподателят твърди, че наказателното производство срещу М.Ц. е превишило разумния срок и не му е осигурило ефективно съдебно удовлетворение.

44. Съдът счита, че това оплакване следва да се разгледа в контекста на член 6 § 1 от Конвенцията, който в относимата си част предвижда:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ..., има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок, от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.“

45. Тази разпоредба не гарантира правото да се преследват наказателно или да се осъждат за престъпление трети лица (вж. измежду много други примери *Перез срещу Франция (Perez v. France)* [ГК], № 47287/99, § 70, ЕСПЧ 2004-I). Тъй като обаче жалбоподателят още в самото начало е предявил граждански иск срещу М.Ц., член 6 § 1 е приложим в гражданскоправната си част към цялото съдебно производство (вж. *Калвели и Чилио срещу Италия (Calvelli and Ciglio v. Italy)* [ГК], № 32967/96, § 62, ЕСПЧ 2002-I и посоченото по-горе дело *Перез*, §§ 70 и 71).

46. По отношение на първата част от оплакването, която касае продължителността на делото, Съдът отбелязва, че то е започнало на 3 август 1993 г. и е приключило на 12 октомври 2001 г. (вж. параграфи 8 и 24 по-горе и, с необходимите промени (*mutatis mutandis*), решението по делото *Шумахер срещу Люксембург (Schumacher v. Luxembourg)*, № 63286/00, § 28, 25 ноември 2003 г. относно последния ден – *dies ad quem*). Следователно общата му продължителност е била малко повече от осем години и два месеца.

47. Преценката дали продължителността на съдебното производство е разумна трябва да се прави в контекста на конкретните обстоятелства по делото и с оглед на залегналите в практиката на Съда критерии, по-специално сложността на делото и поведението на жалбоподателя и на надлежните органи (вж. посоченото по-горе дело *Калвели и Чилио*, § 64).

48. Съдът не счита, че делото се е отличавало с голяма правна и фактологическа сложност. Макар редица отлагания да са били причинени от поведението на страните (вж. параграфи 11, 15 и 20 по-горе), не може да се пренебрегне фактът, че промеждутъците между повечето заседания са били значителни – между четири и дванадесет месеца (вж. параграфи 9 – 13 и

18 – 21 по-горе). Съдът отбелязва също, че повторното разглеждане на делото пред Врачанския районен съд е започнало почти година след като първоначалното решение е било отменено от Врачанския окръжен съд, както и че Врачанският окръжен съд е разгледал въззивната жалба срещу второто решение на Врачанския районен съд след прекъсване от повече от петнадесет месеца, когато давностният срок вече е бил изтекъл (вж. параграфи

18 и 23 по-горе).

49. Като взе предвид тези забавяния и като отбелязва, че съдилищата в крайна сметка не са успели в продължение на повече от осем години да решат по същество сравнително лесно дело, Съдът заключава, че продължителността на съдебното производство не отговаря на

заложеното в член 6 § 1 изискване за разумен срок. Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

50. Относно втората част от оплакването Съдът отбелязва, че въпросът в настоящия случай е дали жалбоподателят е бил лишен от ефективен достъп до правосъдие заради начина, по който се е развило делото – съдилищата в крайна сметка не са решили в наказателното производство предявения от него граждански иск за неимуществени вреди, – въпреки възможността впоследствие да предяви иск срещу М.Ц. в отделно гражданско дело.

51. По този въпрос Съдът отбелязва, че в неотдавнашните дела на *Атанасова* и *Динчев* е трябвало да се решават идентични по същество ситуации с тази в настоящото дело. В тези две дела приетите за съвместно разглеждане в наказателния процес граждански иски на жалбоподателите не са били разгледани поради погасяване на наказателните производства след изтичане на съответните давностни срокове. И по двете дела Съдът се е произнесъл с позоваване на решението по делото *Анагностопулос срещу Гърция* (*Anagnostopoulos v. Greece*) (№ 54589/00, 3 април 2003 г.), че жалбоподателите не са разполагали с ефективен достъп до правосъдие и че това нарушение не би могло да се поправи с възможността за предявяване на нови иски и завеждане на дела за непозволено увреждане пред граждански съд (вж. *Атанасова срещу България*, № 72001/01, 2 октомври 2008 г., § 44-47 и посоченото по-горе дело на *Динчев*).

52. Съдът не намира нищо в обстоятелствата по настоящото дело, чиято единствена съществена отлика е това, че касае престъпление от частен, а не от общ характер, което да води до различно заключение. Съдът припомня, че когато вътрешният правен ред осигурява на страните по дадено дело възможност за съдебно удовлетворение, като например предявяване на граждански иск в качеството на граждански ищец по наказателно дело, държавата има задължението да обезпечи правото им да се ползват от основните гаранции, заложили в член 6 § 1. Поради това Съдът счита, че не може да се очаква от жалбоподателя да изчака погасяването на наказателната отговорност на извършителя на престъплението, от което е пострадал синът му, много години след предявяването на първоначалния граждански иск и още повече след процесните събития, за да заведе ново дело за непозволено увреждане пред граждански съд (вж. посочените по-горе дела *Атанасова*, § 46 и *Динчев*, § 50). Това заключение не се променя от обстоятелството, че той е имал избор още в началото да предяви гражданския си иск в отделно гражданско дело (вж. параграф 28 по-горе). С оглед на обстоятелствата предпочитанието му да предяви граждански иск в рамките на наказателното производство не изглежда неоправдано. Избирайки това средство за правна защита, той е имал право искът му в правния спор да бъде решен, а не да бъде задължаван да търси съществуващите в

българското право алтернативни възможности за съдебно удовлетворение (вж. посоченото по-горе дело на *Динчев*, § 51).

53. Следователно и по тази причина е налице нарушение на член 6 § 1.

IV. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

54. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

А. Вреди

55. Жалбоподателят претендира обезщетение в размер на 12 000 евро за медицински и други разходи в резултат от нараняването на сина му. Не е формулирал иск за неимуществени вреди.

56. Правителството не е изразило становище по исковата претенция на жалбоподателя.

57. Съдът отбелязва, че телесната повреда, която е причина за направените от жалбоподателя медицински и други разходи, не е резултат от действия по вина на представители на ответната държава (вж. *Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, § 125, ЕСПЧ 2007-IX). Затова няма основания за присъждане на обезщетение за тези разходи (вж. с необходимите промени (*mutatis mutandis*) *Юлкю Екинчъ срещу Турция* (*Ülkü Ekinci v. Turkey*), № 27602/95, § 167, 16 юли 2002 г. и *Тюркоюлу срещу Турция* (*Türkoğlu v. Turkey*), № 34506/97, § 138, 17 март 2005 г.). Справедливо обезщетение по настоящото дело може да се присъди единствено на основание нарушенията на член 6 § 1 вследствие от продължителността на наказателното производство срещу М.Ц. и липсата на ефективен достъп до съд за разглеждане на гражданския иск на жалбоподателя. Тъй като няма причинно-следствена връзка между тези нарушения и претендираните от жалбоподателя вреди, Съдът отхвърля исковата претенция (вж. посоченото по-горе дело на *Атанасова*, §§ 59 и 61).

Б. Разноски

58. Жалбоподателят иска да му бъдат възстановени разходи в размер на 51 евро за адвокатски възнаграждения и 12 000 евро за превода на документи. Представя договор за адвокатско възнаграждение с адвоката си и две фактури за преводачески услуги.

59. Правителството не е изразило становище по исковата претенция на жалбоподателя.

60. Съгласно практиката на Съда жалбоподателите имат право на възстановяване на своите разноски единствено доколкото е доказано, че са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. По настоящото дело, като взе предвид информацията, с която разполага, и горните критерии, и като отбелязва, че част от жалбата бе обявена за недопустима, както и че оплакванията на жалбоподателя по член 3 и член 8 не доведоха до констатация за нарушение, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 200 евро плюс евентуално дължимите от жалбоподателя налози.

В. Лихва за забава

61. Съдът счита за целесъобразно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка с добавени три процентни пункта.

ПОРАДИ ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ:

1. *Приема* единодушно, че жалбоподателят е имал процесуална легитимация да подаде жалбата от името на сина си;
2. *Приема* единодушно, че не е налице нарушение на член 3 или член 8 от Конвенцията;
3. *Приема* единодушно, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията заради продължителността на съдебното производство;
4. *Приема* с пет на два гласа, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията поради това, че жалбоподателят не е получил ефективен достъп до съд;
5. *Постановява* единодушно:
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от влизането на решението в сила съгласно член 44 § 2 от Конвенцията € 200 (двеста евро) за разноски, плюс евентуално дължимите налози, в легова равностойност по курса към датата на плащането;
 - (б) след изтичане на горепосочения тримесечен срок до извършване на разплащането върху горните суми се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на

Европейската централна банка за периода на забава, плюс три процентни пункта;

6. *Отхвърля* единодушно останалата част от исковата претенция на жалбоподателките за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 19 ноември 2009 г. в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Стивън Филипс
Заместник-секретар

Райт Марусте
Председател

Съгласно член 45 § 2 от Конвенцията и член 74 § 2 от Правилника на Съда към настоящото решение е приложено особеното мнение на съдиите Йегер и Калайджиева.

Р.М.
С.Ф.

СЪВМЕСТНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ ЙЕГЕР И СЪДИЯ КАЛАЙДЖИЕВА

Споделяме заключенията на мнозинството относно продължилото прекомерно дълго наказателно производство (параграфи 43 – 49), доколкото обжалваните забавяния се дължат на липсата на експедитивност от страна на съдебните органи. Не можем обаче да се присъединим към заключението на мнозинството, че забавянията са лишили жалбоподателя от ефективен достъп до съд. Очевидно ситуацията в настоящия случай не е по същество идентична с казуса в делата на *Атанасова* и *Динчев*, където жалбоподателите са били изцяло зависими от експедитивността на властите в наказателното преследване на престъпления от общ характер.

Жалбоподателят по настоящото дело е имал възможността свободно да избере дали да предяви граждански иск за вредите от престъплението в отделно дело пред граждански съд, или да предяви гражданския си иск в наказателното производство, което също зависи изключително от неговото свободно решение, тъй като той е пострадал само от престъпление от частен характер. Престъпленията от частен характер нямат необходимата важност, за да ангажират участието на прокуратурата служебно. Наказателното производство като цяло е в ръцете на пострадалия от престъплението, който през цялото време има правото за определя кога да иска допускане на доказателства и да изготвя стратегия на експедитивност или бавене, и най-важното – дали и кога да прекрати наказателното производство.

Ето защо трябва да се прави разлика между това дело и делата на *Атанасова* и *Динчев*, където жалбоподателите са били напълно зависими от експедитивността на съдебните органи в наказателното преследване на престъпления от общ характер. В тези два случая съдбата на гражданските иски за обезщетение на жалбоподателите е зависела от решението на държавните органи да образуват наказателно дело и от експедитивността, с която то се гледа. При тези обстоятелства, въпреки формалната достъпност на двата възможни способа за обезщетение по съдебен път (в образуваното наказателно производство и в отделно гражданско дело), правото на гражданскоправно удовлетворение може в действителност да остане възпрепятствано заради начина, по който съдебните власти провеждат образуваното наказателно производство.

За разлика от пострадалите от престъпления от общ характер, които трябва да изчакат изхода на наказателното производство, достъпът до съд за решаването на иск за обезщетение на вредите на пострадалите от престъпления от частен характер е изцяло в техни ръце. Те могат да се откажат от наказателното производство, за което Конвенцията не им

осигурява никакви гаранции, и вместо това да търсят обезщетение за вредите, като защитават интересите си по гражданскоправен ред.

Жалбоподателят по настоящото дело е могъл по всяко време да избира до кой съд желае да има достъп. Поради тези причини не може да се каже, че твърдяното временно възпрепятстване на достъпа на жалбоподателя до граждански съд е било по вина на властите.